

Mach og Nørby i RÆSON:

EU's forfatning: Gedigent makværk eller spiseligt kompromis?

5. maj | Den fjerde ”Logbog: Europa” handler om udvidelsen – og om hvorvidt den forfatning, der er på vej, kan løse de problemer, som måtte vise sig i det EU, der på 10 år har mere end fordoblet antallet af medlemsstater.

En Europæisk Evolution

Af Ellen Trane Nørby, Europaparlamentskandidat for Venstre.

1. Stemmerne fra Tallin

2. Nye rammer om det udvidede samarbejde

1. Stemmerne fra Tallin

I 1988 udrød 300.000 mennesker i sang i Tallins gader. Det var den syngende revolution – en kæmpe manifestation arrangeret af den estiske Folkefront. Her formuleredes kravet om Estlands uafhængighed fra det tyngende sovjetiske åg. 3 år senere i 1991 blev kravet en realitet, da de tre baltiske lande erklærede sig selvstændige.

Det krævede ikke en blodig revolution. Det totalitære Sovjet var smuldret og det politiske jerngreb faldet fra hinanden. Undertrykkelsen havde skabt et modpres og den planøkonomiske økonomi havde ødelagt væksten, udviklingen og produktionen. Tilbage var de sorte historier og de brændemærker som 40 års kold krig havde sat på sjæl og krop. Med ét kunne befolkningerne i de baltiske og Central- og Østeuropæiske lande trække vejret frit, folde deres vinger ud og se, om deres ideer kunne bære.

Siden da er tingene gået hurtigt. Fra lukkede og undertrykte, er der blevet opbygget nye demokratier i enorm vækst. I lørdags kunne EU byde 10 nye lande indenfor i samarbejdet. Det kan man da betegne som en europæisk evolution. I Tallins gader kan man i dag synge af glæde over, at landet har klaret sig godt og at det med en årlig vækst på 6-7% snart vil komme på højde med gennemsnittet i EU.

Udvidelsen er et tegn på, at EU er et åbent og solidarisk demokratiprojekt. Et samarbejde, hvor vi i fællesskab har nået nogle resultater som landene aldrig ville have været i stand til at nå på egen vis. Gang på gang har samarbejdet løftet fattige lande som Irland, Portugal, Spanien, Grækenland - så landene i dag sprudler og demokratiet og stabiliteten er blevet udbredt til det meste af kontinentet. Spørgsmålet i disse dage er så hvor langt solidariteten strækker, og hvem man ønsker at byde velkommen i fællesskabet?

Fra flere sider trykkes der hårdt på regnemaskinens tastatur for at forudsige, hvad omkostningerne vil blive. Andre steder igen gøres der overvejelser om hvordan flertallet nu vil fordele sig i EU's ministerråd og Parlament. Vil det få store konsekvenser, hvem skal betale og burde de 10 nye lande ikke bare være taknemmelige og sige tak og amen og ikke blande sig mere end godt er i den politiske proces?

Men glæden ved EU's udvidelse bør ikke overskygges af sorte bekymringer, nationalt navlepilleri og gætterier om hvad udvidelsen vil koste, og hvorvidt, hvor mange, hvornår og hvordan den udenlandske arbejdskraft nu vil forholde sig til det udvidede arbejdsmarked. Vi bør fejre at jerntæppet for alvor er revet bort, ikke erstatte det med et arbejdsmarkedstæppe.

Selvfølgeligt vil udvidelsen have konsekvenser. Og selvfølgeligt skal landene blande sig. De 10 nye lande er nu en integreret del af EU, det betyder samme rettigheder og pligter som de øvrige medlemslande. Blande sig og påvirke - det har de allerede gjort. Ikke mindst i konventet, hvor grundstenene til det nye EU25+ fundament blev lagt gennem en åben proces, hvor alle, som ønskede det, kunne bidrage.

Hvor de tidligere Østbloklande har gennemgået en evolutionær udvikling siden den syngende revolution i 1988, så har der været længere mellem udvidelsesreformerne i EU – de mentale såvel som de fysiske. Desværre.

2. Nye rammer om det udvidede samarbejde

Det er først med udkastet til forfatningstraktaten, at EU bliver i stand til også at kunne fungere efter udvidelsen. Med forfatningstraktaten ryddes der for første gang op i makværket af traktater og protokoller, der er bygget oven på hinanden.

Det er også en klar demokratisk styrke, at udkastet til forfatningstraktaten ikke er noget, som er blevet til i en sen nattetime på et EU-topmøde, men er et resultat af halvandet års dybdegående forhandlinger i det europæiske konvent. Her har der ikke blot siddet politikere fra de 28 lande (EU25 + ansøgerne/kandidaterne Rumænien, Bulgarien og Tyrkiet), men også været mulighed for at organisationer eller enkeltpersoner har kunnet følge med i eller bidrage til processen. Jovel, der er mange som gerne havde set enkelte sætninger, passager, hele afsnit eller hele strukturen anderledes og ingen tvivl om, at jeg godt kunne have ønsket mig flere fremskridt. En ligestilling i beslutningsprocessen mellem ministerrådet og Europaparlamentet havde været ønskelig, mere klarhed over kompetencerne og en reel mulighed for at stille den enkelte kommissær politisk og administrativt til ansvar for hans eller hendes handlinger.

Nu er det bare sådan, at når man er mere end 25 forskellige lande og endnu flere aktører om at føre pennen, så er det åbenlyst, at ikke alt kan tilfredsstille alle. Tilgodeser man den ene, skuffer man den anden. Det er umuligt at tilgodesse nationalisterne, føderalisterne, intergovernamentalisterne og modstanderne på samme tid. Men forfatningstraktaten er blevet til gennem en åben og demokratisk forhandling og forfatningstraktaten er et spiseligt kompromis, som gør EU25+ i stand til at træffe beslutninger og agere.

For mig at se er forfatningstraktaten er en forudsætning for succes i EU 25+. Jeg tror ikke, at det udvidede EU vil kunne fungere indenfor de eksisterende rammer. Det vil sætte hele samarbejdet under pres og den manglende beslutningskraft vil blive en tung byrde at slæbe rundt på. Bureaukratiet vil forøges og distancen til de europæiske indbyggere vil vokse. EU's udvidelse kræver nye rammer for samarbejdet og dem har vi et ansvar for at sikre, ellers skulle vi ikke have startet udvidelsesprocessen i første omgang.

Forfatningstraktaten går netop ind og reducerer antallet af beslutningsprocedurer fra de nuværende par og tredivet til fem – og flertalsafstemninger bliver reglen på de fleste politikområder. Det betyder helt konkret at et land ikke længere kan blokere for en reform eller en afskaffelse af landbrugsstøtten, som vi tidligere har set en tendens til. Dermed er banen kridtet op for at en række politisk følsomme områder og problemer pludselig kan afstemmes og løses. Og vi fjerner os fra risikoen for et ineffektivt og ikke-handlekraftigt EU. xx??

Så spørger nogle om ikke vi bare kunne skabe et mere fleksibelt EU, hvor man kan vælge fra og til, og hvor landene ikke behøver være med i alt. Og jo, selvfølgelig kan man det, men så er vi jo tilbage ved jungleloven, hvor det er de store lande, som selvstændigt sætter hele retningen. Så kan De 10 nye lande godt skyde en hvid pind efter at blive accepteret som ligeværdige partnere. Det er jo netop i de mindre landes interesse, at et forpligtende EU netop betyder, at der lyttes til landene til trods for størrelsen. Et lille land som Danmark vil i høj grad miste indflydelse, hvis de store lande sammen kan sætte retningen i et fleksibelt EU, hvor lande kan gå videre på et område på trods af, at de først var blevet stemt ned.

Et fleksibelt EU er ikke svaret på EU's beslutningsmodel. Forfatningstraktaten er derimod et spiseligt kompromis og et skridt fremad. Europaparlamentets kompetencer udvides og magtfordelingen mellem institutionerne, såvel som landene imellem, fastlægges på en balanceret facon. Nu skal den så vedtages, og i den sammenhæng kan man håbe, at folk kigger ud over deres egen eksklusive interesse eller mærkesag og anskuer helheden og visionen i projektet.

Hvis ideen om et forenet Europa skal give mening, så skal denne udvidelse såvel som kommende ses i det store perspektiv. Det betyder, at man er nødt til at forholde sig konstruktivt til samarbejdet. Et udvidet EU vil ikke kunne fungere, hvis det dominerende motiv bliver frygten for, at et fællesskab vil betyde flere munde at mætte. Man skal anskue det udvidede fællesskab som et mulighedsrum, hvor flere hænder kan arbejde og løfte opgaverne. Jeg frygter ikke EU's udvidelse, kun konsekvenserne, hvis rammerne ikke forbedres. SÅ varmt velkommen – uden forbehold!

Ellen Trane Nørby (f.1980) afløste i juni Bertel Haarder som kandidat til Europaparlamentet for Venstre i Københavns Amt. Siden 1999 har hun været vicepræsident og siden præsident for LYMEC – den Liberale Ungdomsorganisation i Europa, som har 67 medlemsorganisationer og 150.000 medlemmer. Medlem af Venstre og VU siden 1995. Har arbejdet som politisk sekretær på Christiansborg i fire år. Har fra 1999 været med til at arrangere en række demokrati-, forsonings- og uddannelsesseminarer for unge på Balkan, i Østeuropa og i Mozambique. ETN er født og opvokset i Nr. Nissum i Vestjylland, men flyttede i 1998 til København. Til sommer afslutter hun sin kandidatgrad i Kunsthistorie, som er suppleret med et to-årigt sidefag i Statskundskab.

Endelig kommer polakkerne og alle de andre!

Af Trine Mach, talsperson og EP-kandidat for JuniBevægelsen.

1. S-ordet

2. Den værste tænkelige model

1. S-ordet

Selv langt ind i gode konservative og liberale cirkler, udover det ganske udvidede EU, kunne man i lørdags pludselig bruge ordet ”solidaritet”!

Det er en historisk og utvetydigt fantastisk dag. EU’s udvidelsesproces har taget alt for lang tid, men selvom Unionen har nølet og fedtet rundt i interne anliggender, og de nye medlemslande på mange måder er blevet budt urimelige vilkår, så er der kun grund til at fejre dagen. Jeg velkommer oprigtigt vores østeuropæiske søstre og brødre. Uden forbehold, uden slinger, uden tøven: **VELKOMMEN!**

Den europæiske Union skriver nemlig verdenshistorie. Ikke fordi man gennem en revolution har overflødiggjort Arbejdernes Internationale Kampdag, eller fordi man afskaffer landbrugsstøtten i solidaritet med udviklingslandenes bønder. Eller vedtager den forvaltningslov, der kunne bidrage til at gøre verdens mest forpligtende overnationale samarbejde bare en anelse mere demokratisk og kontrollabelt.

Det store projekt, der alligevel kalder på en kapiteloverskrift i verdenshistorien, er den demokratiseringsproces, som de nye medlemslande har gennemløbet siden Sovjetunionens opløsning, og den EU-udvidelsesproces, der løb parallelt og som nu ender i EU’s største udvidelsesrunde og dermed forening af intet mindre end 25 europæiske lande i et fællesskab. Det er historisk. Og stort.

Betydningen af udvidelsen kan ikke gøres op i penge, uanset tallene på bundlinien måtte blive røde. Det er nemlig et regnskab, der handler om alt andet: Om det berygtede S-ord, om viljen til fællesskab, samarbejde og det at dele ud og gå på kompromis. Om det at finde sammen i en større sammenhæng for at løse problemer, der kun tackles netop i et forpligtende samarbejde. Som barn af EF og afslutningen af den kolde krig og, hvis man skal være lidt højstemt, med en personlig udviklingshistorie der ligger langt ud over Danmarks og Europas grænser, er det en lille sejr for de mange ting, jeg tror på: Demokrati, solidaritet og internationalisme. Flere af Europas lande bliver del af det europæiske fællesskab, der er proppet ind i samarbejdsmodellen Den europæiske Union.

Tænk, hvis det fællesskab samtidig havde gjort sit hjemmearbejde og var ordentlig forberedt. Tænk, hvis EU havde skrevet verdenshistorie som demokratiprojekt. Havde droppet Unionsmodellen, hvis succeskriterium er et ukvalificeret ”mere integration”.

Det kapitel skal først til at skrives nu, for EU har ikke gjort forarbejdet ordentligt. EU's strukturer, institutioner og beslutningsprocesser er langt fra demokratiske nok til, at det ville berettige til et EU-medlemskab, om EU selv skulle have søgt om optagelse. De vil heller ikke kunne bære den udvidelse, der fandt sted i lørdags.

På trods af, at både Amsterdamtraktaten fra 1998 og Nicetraktaten fra 2000 blev kaldt "udvidelsestraktater", så var de på ingen måde nogen forudsætning for udvidelsen, og ingen af dem løste som bekendt de velkendte problemer. Og helt absurd så vil heller ikke den EU-forfatning, som EU's regeringsledere forhandler lige nu, ændre strukturer, institutioner og beslutningsprocesser i det omfang, det er nødvendigt.

2. Den værste tænkelige model

I EU har man ikke taget konsekvenserne af den udvidelse, der nu har været undervejs i årevis. EU havde to mulige veje, der begge ville være et opgør med den eksisterende Unions-model:

- En føderal statsmodel, hvor indretning af EU-samarbejdet ud fra formelle kriterier ville styrke de demokratiske aspekter, og hvor der i hvert fald ville være en formel kompetencefordeling og formelt-demokratiske beslutningsprocesser, fordi magten ville ligge hos politisk valgte.
- Eller en slankere og fleksibel samarbejdsmodel, hvor de grænseoverskridende problemer var i fokus, med stærke institutioner, hvis opgaver og kompetencer var klart definerede. Hvor der var fælles forpligtende regler, som samtidig gjorde det muligt for lande at være foregangslande. Og hvor der var en klar forvaltningslov, som udstikker spillereglerne for EU's institutioner og deres forvaltning af den magt, de har fået tildelt.

EU valgte i stedet den værst tænkelige: Man fortsatte udviklingen i samme bane som blev udstukket i 1950'erne: En enhedsstats-model, hvor intet politikområde er overladt til medlemsstaterne selv, tværtimod er endnu flere politikområder overført til EU. Harmonisering, ensretning og centralisering er bedste bud på at skabe resultater, og flertalsafgørelser bliver indført næsten overalt, i effektivitetens navn. Forfatningen er det mest gedigne makværk længe produceret af og i den demokratiske del af verden, og burde i virkeligheden have en pris som det mest anakronistiske dokument i EU's historie.

Et EU med 25 lande med meget forskellige økonomiske, politiske, sociale og kulturelle særkender, systemer og karakter er for mangfoldigt til at kunne mases ned i Unionsmodellen. Problemerne med at få et stort samarbejdende EU til at fungere hober sig op, og vi skal først nu i gang med at løse dem. EU-forfatningen er overhovedet ikke et bud på de løsninger. Den vil tilmed lukke for fremtidige udvidelser, fordi dens magtfordeling mellem store og små lande ikke kan klare yderligere medlemskab, hvis den overhovedet kan håndtere et EU-25. Jeg tvivler.

Et politisk og økonomisk samarbejdende Europa er et skridt på vejen frem mod bæredygtig udvikling og en fredelig og stabil verden. Derfor gælder det netop om, at skrue samarbejdet sammen på en måde, der både tilgodeser demokratiske principper (som bl.a. tillader en meningsfyldt kamp mellem højre og venstre) og kravene til en moderne forvaltning - men også

finder en fornuftig balance og sikrer et dynamisk samspil mellem de nationale og de europæiske strukturer.

EU's næste bidrag til et kapitel i verdenshistorien skal til at starte. Kapitlet vil hedde noget i retning af "arbejdet for demokratiernes og demokratiets Europa". Verdens mest forpligtende overnationale samarbejde skal fremtidssikres ved at slå ind på den slankere og fleksible vej. EU skal bygges om, så det kan løse de mange grænseoverskridende problemer på en solidarisk og demokratisk forsvarlig måde. Det ville være sand international solidaritet – og konklusionen på det kapitel ville være, at EU langt om længe levede op til lørdagens mange skåltaler – der dristigt tog demokratiet og solidariteten på forskud.

Trist, at velkomstpakken skal indeholde så meget ensretning og så lidt fleksibilitet. Og velkommen til arbejdet for et nyt Europa.

Trine Pertou Mach er cand.scient.pol. fra Århus Universitet. Hun arbejder som projektleder for WWF Verdensnaturfonden og er talsperson for JuniBevægelsen og en af spidskandidaterne på liste J til EU-parlamentsvalget. Specialist i menneskerettigheder, demokratisering og civilsamfundsudvikling. 1998-2001 ansat som politisk akademisk medarbejder i EU-parlamentet med fokus på EU's institutionelle forhold (åbenhed, integration, komitologi, traktatforhandlinger og regeringskonferencer). 2001-3 ansat på EU-kommissionens delegation i Kairo, Ægypten med ansvar for NGO-bistand, civilsamfund, demokrati og fattigdoms-bekæmpelse; dækkede menneskerettigheds-situationen i landet. Har skrevet en række debatindlæg og bidrag til bøger (bl.a. "Udfordring Europa", Forlaget Politisk Revy, 2002; "Scenarier for europæisk samarbejde. Hvidbog om fire mulige udviklinger af det europæiske samarbejde" (kommer)). Hun er foredragsholder og debattør, og har bl.a. været kommentator for Dagen og dagbladet Information.